

Mimarlık Pratiği İçin Tavsiye Edilen Uluslararası Profesyonellik Standartları Konusunda UIA Mutabakat Metni'nin Politikalarına İlişkin Öneri Kılavuzları

AKREDİTASYON/ONAY/TANIMA

29 Mart 1998
28 Nisan 1998, revizyon
10-12 Aralık 1998, revizyon
Haziran 1999, onay

Mutabakat Metni Politikasından

Eğitim programları üniversite dışındaki yetkili bir bağımsız kuruluş tarafından makul sürelerle (genellikle en fazla beş yıl arayla) akredite edilmeli/onaylanmalı/tanınmalı ve UIA, ilgili ulusal yüksek eğitim kurumları ile birlikte ve mesleğin ilkeli uygulanması ile yönlendirilecek süreçlerle, bir mimarın mesleki eğitiminin içeriğine ilişkin, akademik olarak yapılandırılmış, fikri açıdan anlaşılır, performans temelli ve ürün hedefli standartlar geliştirmelidir.

Giriş

Mimarlık eğitim programlarının akreditasyonu, ister eğitim kurumunun kendisi tarafından gönüllü olarak talep edilmiş, isterse yetkili kuruluşlar tarafından zorunlu tutulmuş olsun, toplum yararı açısından, öncelikle eğitim programını başarıyla tamamlayarak mezun olanların edindiği standartların, yetkin bir mesleki pratik için gereken tasarım, teknik ve mesleki becerilerin ve kazanılan etik formasyonun yeterli olmasını garanti altına almayı amaçlar.

Bütün akreditasyon politikalarının ilkesi, bir yandan akreditasyon kurulunun kendi bağımsız standartlarını güvence altına alırken, bir yandan da farklı yaklaşımlarda esnekliği sağlamak ve gerek eğitimde gerekse akreditasyon sürecinde yüksek standartları hedeflemek ve bu standartları sürekli kılmaktır.

Başarılı bir eğitim programı için kritik olan ölçüt, bu programın, önceden belirlenmiş ve üzerinde mutabakat sağlanmış kriterlere uygunluğuna, söz konusu mimarlık okulu dışından bir grup değerlendirici tarafından karar verilmesidir. Değerlendirmeyi yapacak olanlar, eğitimleri ve deneyimleri itibariyle, mimarlık programlarını değerlendirmek ve bu programların yönlendirilmesi veya üzerlerinde değişiklikler yapılmasına ilişkin tavsiyelerde bulunmak konusunda yetkin kişilerdir. Dışardan gelen bu değerlendiriciler, mimarlık programının uygulandığı ülkenin devleti veya mimarlık okulunca kurum dışı değerlendirme kurulu olarak önerilen bağımsız bir mimarlık meslek kuruluşu tarafından veya uygun bulunacak başka bir yöntemle görevlendirilebilir. Değerlendirme kurulunun atanma yöntemi, eğitim kurumunun resmi veya özel olmasına göre farklılık gösterebilir. Sözü edilen bağımsız yetkili merci, mimarlar odası veya enstitüsü gibi bir meslek kuruluşunun veya mimarların ya da mimarlık okullarının oluşturduğu bir sivil toplum örgütünün, bir devlet kuruluşunun veya onun görevlendirdiği temsilciler ya da kurum dışı değerlendiricilerin bir kuruluşu olabilir. Programların onay işlemleri periyodik olarak uygulanmalı ve başarılı bir akreditasyon yöntemi, bir mimarlık okuluna girip de mezun olan her öğrencinin yaptığı çalışmaların bu eğitim süreci içinde en az bir kere gözden geçirilmesini sağlamalıdır. Resmi ve özel eğitim kurumları arasındaki yönetim farklılıkları dikkate alınarak, bunlara uygulanacak akreditasyon/onay/tanınma işlemleri ve elde edilecek nihai sonuçların her iki kesim arasında tutarlı olması sağlanmalıdır.

Akreditasyon işlemleri, söz konusu eğitim programının yeni uygulanmak üzere önerilmiş veya yeni uygulanmaya başlanmış ve henüz akreditasyondan geçmemiş veya mevcut programda bir değişiklik önermekte oluşuna göre farklılıklar gösterir. Her durumda, değerlendirme kuruluna okulu ziyaretlerinden önce gerekli dökümanlar sağlanır, kurul sınav kağıtlarını, yazılı raporları, stüdyo programlarını ve stüdyo çalışmalarını, ders programlarını ve sınıf çalışmalarının örneklerini inceler, öğrenci ve öğretim üyeleriyle görüşür. Kurul ayrıca öğretim kadrosunun pedagojik, mesleki çalışmalarını ve araştırma ürünlerini de gözden geçirebilir. Böyle bir inceleme sonucunda kurul okula, akreditasyona ilişkin önerileri içeren bir rapor sunar ve aynı zamanda, eğitim programında değişiklikler önerebilir veya akreditasyon için yerine getirilmesi gereken koşulları bildirebilir.

1- Mimarlıkla İlgili Derslerin, Programların ve Sınavların Akreditasyonu İçin Kriterler

Yetkin bir mimarda aranan ve ilgili yüksek öğrenim kuruluşları tarafından belirlenen ve Mimarlık Pratiği İçin Tavsiye Edilen Uluslararası Profesyonellik Standartları Konusunda UIA Mutabakat Metninde benimsenen temel bilgi ve beceriler, metnin “Bir Mimarda Aranan Temel Koşullar” kısmında tanımlanmıştır.

Mimar bu becerileri, öğretim, eğitim, mesleki deneyim ve öğrencilerin bu tür yetenek, bilgi, kavrayış ve becerileri söz konusu programın gerektirdiği ölçüde kazanmalarında yardımcı olacak mimarlık eğitimi programları yolu ile edinmektedir.

UIA, mimarlık eğitimi süresinin beş yıldan daha az olmamasını, denklik açısından gerekli esnekliği gözetmekle birlikte, esas olarak tam zamanlı ve akredite edilmiş/onaylanmış bir üniversitedeki gene akredite edilmiş/onaylanmış bir mimarlık programı kapsamında verilmesini savunmaktadır. Bazı ülkelerde eğitimin ardından bir mesleki deneyim/yetişme/staj süresi gelmektedir. Bu eğitim ve yetişme sürecinde, mimarlık öğrencisinin bu belgelerde sıralanan temel koşullarda ulaştığı düzey, öğrencinin eğitimde izlediği ilerlemeye paralel olarak gelişecektir ve uygulanan eğitim programının onaylanmasında, uygun aşamalarda varılması beklenen farklı başarı düzeyleri dikkate alınacaktır.

Mimarlarda aranılan bilgi ve yetenekler, zaman içinde değişmektedir ve toplumun beklentilerine göre değişmeye devam edecektir. UIA, Mutabakat Metni'nin Akreditasyon/Onay/Tanınma Politikasına İlişkin Öneri Kılavuzunu zaman zaman gözden geçirerek geçerliliğini sürekli olarak korumasını sağlayacaktır.

Sıralanan değişik kriterlerin birbirlerine göre taşıdığı farklı ağırlıklar ve kazanılacak becerilerin göreceli önemi, ülkelere ve zamana göre farklılık gösterecektir. Değişik ülkelerde, gelenekten gelen nedenlerle veya özellikle tercih edilerek, eğitim kurumlarında farklı kriterlere değişik ağırlıklar verilebilmekte ve o ülkede mimarların genellikle yükümlendiği belirgin görevler bu tutumu etkilemektedir. Her durumda, eğitim programı, bu belgelerde sıralananlardan türetilmiş veya bunlarla eşdeğer konuları kapsayan bir ders programına dayalı olacaktır. Akreditasyon kriterleri arasında bu ders programlarının incelenmesi de yer alacaktır. Ders programları, eğitimin hangi döneminde sunulduğuna, ara veya son sınav aşamasında mı verildiğine ve herhangi bir staj döneminin öncesinde mi sonrasında mı yer aldığına göre farklılık gösterecektir.

2- Akreditasyon Yöntemleri

Akreditasyon işlemleri, kurallara uygun bir biçimde kurulmuş ve akredite edilecek programı veren okuldan bağımsız yetkili bir kurul tarafından yerine getirilir. Akreditasyona yetkili kurul

üyeleri, eğitim ve deneyim açısından yeterli niteliklere sahip olmalıdır. Bu, akreditasyonla görevli kişilerin, mimari tasarım, meslek pratiği, ahlak kuralları ve eğitim konularında deneyim sahibi olmaları anlamına gelmektedir. Genellikle bir akreditasyon kurulu, belirlenen farklı örgütlerin göstereceği adaylardan oluşacaktır, ancak aslolan akreditasyonun mimarlık mesleğinde belirli konuları olan kişiler tarafından yapılmasıdır. Bu, hem objektif bir değerlendirmenin yapılmasını hem de mimarlığa geniş ve kapsamlı bir açıdan bakılmasını sağlayacaktır.

Akreditasyon işlemlerine eğitim kurumlarının katılması durumunda, bir eğitim kurumu kendi programının akreditasyon sürecinde yer alamaz.

3. Mimarlık Eğitim Programlarının Akreditasyonuna İlişkin Usuller

Bir akreditasyon kurulu tarafından benimsenecek usullerin niteliği ve ayrıntıları, ilgili ülkenin kültüründen ve eğitim alanındaki uygulamalarından kaynaklanan farklılıklar gösterecektir. Bu usuller ayrıca, eğitim programının yeni uygulanıyor olması, ilk kez incelemeye alınması, bir süre önce başlatılmış ve daha önce akredite edilmiş olması, akreditasyonu uygun bulunmamış veya akreditasyonunun kaldırılmış olması, uzun bir süreden sonra yeniden akreditasyona alınması gibi durumlara göre de farklı olacaktır.

Akreditasyon usulleri, süreçteki bir veya birden çok aşamanın akredite edilmesine göre de değişir. Bazı ülkelerde akreditasyon usulleri, akademik eğitim programında sırasıyla üç ve beş yıllık aralarla ve belirlenmiş bir staj döneminin sonunda olmak üzere üç aşamalı bir işlemi öngörür. Diğer bazı ülkelerde süreç tek aşamalı veya iki aşamalıdır.

Akreditasyon işlemleri bir eğitim programının içeriğinin ve bu programla varılan standartların, değerlendirmeyi yapan kişilerce gözden geçirilmesini içerir. Değerlendirme; eğitim kurumunun program, ders programı ve stüdyo programlarının ayrıntıları konusunda verdiği bilgiler, yazılı sınav belgeleri, kurum dışından gelen değerlendiricilerin hazırladığı raporlar; eğitim kurumunun hazırladığı kendine ilişkin bir değerlendirme ve eğitim kurumuna yapılan ziyaret sırasında okul yöneticileri, öğretim üyeleri ve öğrencilerle yapılan görüşmeler, öğrenci çalışmalarının ve tesislerin incelenmesi esas alınarak yapılır.

Eğer bir eğitim kurumu, mevcut eğitim programında kapsamlı değişiklikler yapmayı veya yeni dersler eklemeyi öneriyorsa, önerilen programın yapısı, içeriği ve kaynaklarının, bağımsız bir yetkili kuruluş tarafından bir ön incelemeye tabi tutulması ve bunların gerek programın gerekse mezunların akreditasyonu için yeterli olup olmadığının belirlenmesi yararlı olacaktır. Böyle bir değerlendirme için gerekli bilgiler arasında; önerinin içeriğine ilişkin bir tanım, önerilen yaklaşımın felsefesi ve önerilen akademik program yer almalıdır. Bu tür bir tanımda, konulacak dersle ilgili şemalar, dersin çerçevesinin ayrıntıları, dersi başarıyla tamamlamak için gerekli koşullar, dersin özüne ilişkin ayrıntılar, hangi konuya kaç saat ayrılacağı gibi bilgiler de yer alabilir.

4. Belgeleme ve Ziyaret Yöntemleri

Akreditasyon için ister başlangıç aşamasında, ister daha önce başlatılmış ve devam etmekte olan bir program esas alınarak başvurulmuş olsun, akreditasyon kuruluna eğitim kurumu tarafından sağlanacak belgeler şunları içerebilir:

- Eğitim kurumunun niteliğini etkileyen ulusal, bölgesel ve kentsel ölçekteki faktörlerin belirtildiği, ana eğitim kurumuna ilişkin kısa bir tanım;

- Söz konusu eğitim programının kısa bir geçmişi;
- Mimarlık eğitimine hangi felsefeyle yaklaşıldığı, öngörülen misyon ve vizyon;
- Verilen derslerin yönünü etkilemesi açısından, öğrencilerin geçmiş birikimlerinin özelliklerine ilişkin belirlemeler;
- Öğretim üyesi kadrosunun; araştırma, yayın, mesleki çalışmalar ve toplumsal etkinlikler gibi öğretim dışı çalışmalarına da değinen özet bir profili;
- Stüdyolar, eğitim mekanları ve gereçleri, laboratuvarlar ve atölye, kütüphane ve kaynak kullanma olanakları, bilgisayar ve iletişim sistemleri dahil olmak üzere, fiziksel kaynaklara ilişkin açıklama;
- Karar verme şeması ve idari yapı konusunda bilgi;
- Akademik programın; programın çerçevesi, programı tamamlamanın koşulları, mezuniyet için gerekli diğer koşullar dahil olmak üzere, tam bir tanımı; derslerin içeriği, stüdyo programlarının ayrıntıları ve ders kitaplarının örnekleri;
- Kaydolan ve mezun olan öğrencilerin sayıları, öğretim üyesi sayısı, öğretim üyesi / öğrenci oranı gibi istatistik bilgileri;
- Okulun kendisi tarafından yapılan ve varsa daha önceki akreditasyon raporunda belirtilenleri dikkate alan, gelişmeleri tartışan, dışardan gelen sınav kurulu üyelerinin hazırladığı rapordaki bulguları kapsayan, kaynak ayırmadaki değişiklikleri anlatan, ders hedeflerinin kritik değerlendirmesini yapan, derslerin özel nitelikleri ve benzeri diğer gerekli konuları içeren bir çalışma.

Akreditasyon kurulu yetkilileri eğitim kurumunu ziyaret eder ve programı yerinde inceler. Ziyaret sırasında, en azından son 12 aylık dönem içinde öğrencilerin yaptığı çalışmalardan oluşan bir seginin açılması yararlı olacaktır. Sergide her sınıfta yapılan stüdyo çalışmaları programları ile birlikte yer almalı ve çalışmalar mümkün olduğunca derslerin içeriğinin program süresince nasıl geliştiğini gösterecek şekilde düzenlenmelidir. Öğrencilerin, bir mimarda aranan temel koşullar olarak belirlenen alanlardaki başarı düzeylerinin değerlendirilebilmesi amacıyla, programın her yılı için bir dizi yazılı ve çizili çalışma da sergilenmelidir. Sunulan çalışmalar en yüksek, ortalama ve geçilebilecek en düşük notları alan stüdyo çalışmaları ve yazılı sınavlardan örnekler içermeli, bunlara eğitim programının her yılına ve ilgili konulara ilişkin sınav kayıtları ve değerlendirme raporları da eklenmelidir.

Yetkili akreditasyon kurulu eğitim programını yerinde incelerken, okulun veya bölümün üst yöneticisi de dahil olmak üzere, programla ilgili öğretim üyesi kadrosu, uzman kadrolar ve kurum dışından gelen değerlendiricilerle görüşmek isteyebilir. Yetkililer programdaki öğrencilerle de topluca veya tek tek görüşebilir. Değerlendirme sürecinin bir parçası olan bu görüşmelerde; eğitimdeki değerlendirme yöntemleri, proje çalışmaları ve derslerin içeriği, derslerle proje çalışmaları arasındaki ilişki, uzman öğretim üyelerinden yararlanma düzeyi ve geleceğe yönelik gelişmeler üzerinde durulabilir.

5. Raporlama Usulleri

Programı incelemek üzere yapılan ziyaretin sonucunda akreditasyon kurulu yetkilileri, yazılı bir rapor hazırlar. Böyle bir rapor, eğitim kurumu tarafından sağlanan yazılı bilgileri onaylayan ve bunları tamamlayan bir belge olacak ve kurul yetkililerinin, incelemeye alınmış olan programdaki öğrenci performansı esasına göre, eğitimin kalitesi hakkındaki görüşünü aktaracaktır. İzlenen usuller, böyle bir raporun maddi hata içermemesini, gizliliğine saygı gösterilmesini ve ilgili tarafların tümü tarafından görülmesini güvence altına alan yöntemleri içerebilir. Bir akreditasyon raporunda, bir eğitim programının akreditasyonu için tavsiye edilen süre genellikle beş yılı geçmeyecektir.